

маги не виконує свого природного й суспільного обов'язку, вона заслуговує осуду як злочинниця перед власною дитиною й суспільством. Діти ж, залишені на волю стихійного сімейного виховання, можуть бути надалі відкинуті суспільством. До того ж сімейне виховання не може замінити собою виховання суспільного. Щоб виростало покоління, підготовлене до дорослого життя, здатне розкрити закладений у ньому потенціал здібностей і талантів, сімейне виховання має далі доповнюватися суспільним. Під суспільним вихованням Тарас Шевченко розумів спілкування дітей з однолітками та дорослими, ознайомлення з навколишнім світом, працею, побутом. Велику увагу приділяв трудовому вихованню. Тільки в праці людина зможе знайти справжнє задоволення. Бездіяльність і пасивність — найбільше зло.

Саме засобами художнього зображення Тарас Шевченко визначає свій ідеал виховання особистості який не втратив актуальності й до сьогодні: це людина з багатограними знаннями і високими моральними рисами, чесна, працьовита, добра, з почуттям гідності та громадянськості, яка здатна застосовувати свої знання в житті, вміє цінити мистецтво, любить працю.

Гузько А.О., здобувач факультету менеджменту і економіки
Науковий керівник – **Тихоненко О.В.**, канд. філол. наук, доцент
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

ТВОРЧІСТЬ Т.Г. ШЕВЧЕНКА – ДУХОВНА ОСНОВА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Тарас Григорович Шевченко глибоко розкрив українську душу, осмислив минуле, сучасне й майбутнє України.

Шевченко є основоположником нової української літератури і родоначальником її революційно-демократичного напрямку. Саме в його творчості повно розвинулися ті начала, які стали провідними для передових українських письменників другої половини ХІХ – початку ХХ століть. Тенденції народності й реалізму були вже властиві значною мірою і творчості попередників Шевченка. Шевченко перший в українській літературі виступив як істинно народний поет, твори якого з усією повнотою відбили почуття й думки трудящих мас, їхні віковічні визвольні прагнення.

Творчість Шевченка стала духовною основою формування сучасної української нації. Для українців усіх наступних поколінь він

став могутнім джерелом національної свідомості, символом України. Тарас Григорович першим з українських літераторів піднявся на відкриту боротьбу з російською імперією, тоталітаризмом, утвердив політичний ідеал націонал-демократії. Йому вдалося виразити душу, багатий внутрішній світ простої людини. Він максимально наблизив авторську літературу до народу, який визнав його своїм поетом і речником. Саме Шевченко зробив найбільше для утвердження української літературної мови на народно-національній основі: збагатив лексику, ввівши слова з фольклору та розмовно-побутової мови; широко використовував церковнослов'янськи, також чужомовні слова; створював нові лексеми (*ревучий, широкополі, худосили*); удосконалив синтаксичний лад літературної мови — спрощував будову речень, наближаючи до розмовної традиції; надзвичайно розширив художні, виражальні можливості нашої мови (створював оригінальні словосполучення: «*моє свято чорноброве*», «*незаходимий світ*», «*поборники святої волі*»; поєднував слова високого й низького стилю: «*святопомазана чуприна*», «*цар неситий*» тощо).

Творчість великого народного поета внесла в нашу літературу незнане багатство тем і жанрів, прилучила її до кращих досягнень світової літератури. Отже, Шевченко підніс українську мову до рівня найрозвинутіших мов світу. Маючи абсолютно оригінальний ліричний таланти, митець збагатив світовий романтизм цілком неповторним його різновидом. Шевченко звернувся до тем, проблем, ідей (національних, соціальних, політичних, філософських, історичних), які до нього ще не порушувалися в українській літературі або зачіпалися несміливо й вузько. Він став новатором у галузі художньої форми: збагатив жанрову систему української літератури – дав досконалі зразки наявних жанрів – балади, елегії, думки, медитації, щоденника; розширив їх можливості і став творцем героїко-романтичного, ліро-епічного, сатиричного різновидів поеми. Поет створив оригінальну, доти не знану форму віршування – шевченківський вірш.

Твори Т. Шевченка характеризують такі дві найголовніші особливості: орієнтація на весь український народ, на весь обшир України; прагнення згуртувати народ навколо важливих суспільних ідеалів: антикріпосництва, демократичного ладу, національної самосвідомості.

Т. Шевченко мав непересічні знання із старої і нової історії, прекрасно орієнтувався у живописі, знав і глибоко розумів класичну

музику. Усе це відбивалося в лексиці його творів, особливо останнього періоду життя після заслання. Звертаючись до біблійських та античних сюжетів, поет використовує назви відповідних країн, міст, річок, народів (*Віфлієм, Іудея, Голгофа, Сіракузи, Колізей, Тібр, Скіфія*), імена реальних людей, богів старогрецьких і римських пантеонів, міфічних істот (*Декій, Нерон, Алкід, Венера, Юпітер, Зевс, Пріап, Фавн, Медуза, Кіпріда*), слова на означення етнографічних і екзотичних реалій (*гіменей, гінекей, єлей, легіони, віссон, смоква, бурнус*). Ця лексика доповнюється новотворами Т. Шевченка оцінного типу, створеними за церковнослов'янським зразком: *злозачаті, худосильний, довготерпеливий, медоточивий, злототканий, вбогодухий* і под. Вона ж є основою образів, які входять у структуру віршів філософського спрямування: про роль митця у суспільстві, про значення пророчого слова, про майбутнє України тощо. У цей саме період поет сміливо використовує абстрактну лексику старослов'янського походження: *суєта, чудеса, беззаконіє, криводушіє, правда-мста, скорбь, печаль* та ін.

Творчість Шевченка є особливим явищем в історії української літератури, духовної культури загалом і в історії літературної мови зокрема. Розвинувши у своїй поезії важливі суспільні ідеї рівності й братерства суверенних народів, створення гуманного суспільства, в якому розкриваються найкращі людські якості, привернувши увагу народу України до сучасного й минулого своєї батьківщини, поет майстерно втілює їх у художніх текстах. Завдяки творчості Шевченка українська мова постала перед світом як одна з розвинених літературних мов.

Широта політичного мислення, боротьба проти соціальної неправди і неволі, проти будь-якого насильства над людськими душами піднесла Т. Шевченка до вершин речника української нації. Шевченкове слово, його поетична мова запалювали серця мільйонів патріотичним вогнем. Поет оповидав крилом слави українську історію. Як зазначає Г. Грабович, «...він співець і пророк, що передавав голос свого народу, він духовний батько відродження української нації».

Уже півтора століття пройшло як перестало битися благородне, мужнє серце геніального поета-революціонера Тараса Григоровича Шевченка. Але світлий образ великого Кобзаря – безсмертний, як і сам народ, що породив його. Вічно нетлінна творчість геніального сина України жива подихом життя, биттям гарячого людського серця.

Безсмертна могутня сила його таланту, проникливість і глибина його думки, мужність і ніжність його лірики, гострота і пристрасність його слова, мужність і пісенність його віршів, самовіддана любов його до своєї Батьківщини, до свого народу.

Література

1. Бабишкін О. Шевченкова слава. — Київ, 1989.
2. Болшаков Л. Повість про вічне життя. — Київ, 1990.
3. Ващенко В. С. Епітети поетичної мови Т. Г. Шевченка: Словник-показчик. — Дніпропетровськ, 1982.
4. Смілявська В. Святим огненним словом. — Київ, 1990.
5. Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст.: в 3 кн. — Київ, 1994.

*Дев'ятко Н.В., канд. філос. наук, доцент кафедри філософії
КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР*

**ВИВЧЕННЯ ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ГРИГОРОВИЧА
ШЕВЧЕНКА У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ АКТУАЛІЗАЦІЇ
У МАСОВІЙ КУЛЬТУРІ**

Питання національного відродження є надзвичайно важливим за сучасних історичних умов. Особливо звертаємо увагу на світоглядні коди, які мають великий вплив на інформаційно-культурні простори і національну самоідентифікацію особистості. Далеко не кожен образ може стати основою світоглядного коду, та коли це відбувається, такий образ залишається у масовій свідомості надовго. У нашій українській історії багато талановитих і цікавих постатей, але лише деякі з них стають втіленням національного коду. Своїм життям, вчинками, творчістю стверджують національне. І тому, коли починається національне відродження і народ потребує опори на усталене, класичне, не дивно бачити потужну варіативну актуалізацію творів та історичних образів тих, кого ми звикли називати класиками.

Т. Шевченко, І. Франко, Л. Українка стають потужним каталізатором національних процесів під час Революції Гідності 2013-2014 рр. Феномен актуалізації творчості Т. Шевченка та інших українських класиків на Майдані й у подальшій визвольній боротьбі є надзвичайно важливим для розуміння як сучасної національної ідеї, так і взагалі процесів, які відбуваються у масовій свідомості. Хоча поки цей феномен вивчений не достатньо.